

PRACE ORYGINALNE • ORIGINAL PAPERS

Spadek zainteresowania szczepieniami przeciw grypie wśród pacjentów podstawowej opieki zdrowotnej w dwóch ostatnich sezonach: 2012–2013 i 2013–2014

The decrease in interest in vaccination against influenza among primary care patients in the last two seasons: 2012–2013 and 2013–2014

MARCIN MASZKE^{1, A, B, E}, AGNIESZKA STASIAK^{1, A, B, E}, SYLWIA KAŁUCKA^{2, A-G}

¹ Studenckie Koło Naukowe Medycyny Rodzinnej przy Pierwszym Zakładzie Medycyny Rodzinnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

² Pierwszy Zakład Medycyny Rodzinnej Uniwersytetu Medycznego w Łodzi

A – przygotowanie projektu badania, **B** – zbieranie danych, **C** – analiza statystyczna, **D** – interpretacja danych, **E** – przygotowanie maszynopisu, **F** – opracowanie piśmiennictwa, **G** – pozyskanie funduszy

Streszczenie **Wstęp.** Grypa zbyt często lekceważona jest przez pacjentów, którzy utożsamiają ją z przeziębieniem, narażając swoje zdrowie i życie. Jest poważnym problemem zdrowotnym, społecznym i ekonomicznym. W styczniu 2013 r. na grype zachorowało 558 162 osób i było to więcej niż w tym samym okresie rok temu (80 tys.). Większość zachorowań dotyczyła osób w wieku 15–64 lata. W sezonie 2012/13 zaszczepiło się 3,8% Polaków, to jest mniej niż w 2011/12, gdy zaszczepiło się 4,5%.

Cel pracy. Sprawdzenie, jaki odsetek pacjentów zaszczepił się przeciw grypie oraz ich wiedzy na temat grypy.

Materiał i metody. Badanie ankietowe przeprowadzono na losowo dobranej grupie pacjentów zgłaszających się do lekarza rodzinnego. Łącznie w badaniu wzięło udział 317 osób w wieku 30–64 lata (śr. 43 lat, SD = 15,81).

Wyniki. Wśród badanych zaszczepiło się 3,78% pacjentów. Były to osoby w wieku 60–67 lat, chorujące na chorobę niedokrwienną serca i/lub nadciśnienie tętnicze. Badani zaszczepili się w gabinecie lekarza rodzinnego po jego rekomendacji. W grupie badanej również odnotowaliśmy spadek liczby szczepionych, podobnie jak w ogólnej populacji. W sezonie 2012/13 zaszczepiło się 4,4% respondentów, natomiast w sezonie 2013/14 – już tylko 3,16%. Cieszy natomiast fakt, że wszyscy szczepieni zdają sobie sprawę z tego, iż należy szczepić się rok rocznie.

Wnioski. Nadal zbyt mały odsetek pacjentów szczepi się przeciw grypie, co ma poważne skutki ekonomiczno-społeczne. Szczepienie przeciw grypie powinno stać się bardziej powszechne i bezpłatne szczególnie dla grup ryzyka, co pozwoli zmniejszyć odsetek chorych i koszty leczenia.

Słowa kluczowe: szczepienie, grypa, pacjenci, lekarz rodzinny, Łódź.

Summary **Background.** Influenza is very often confused with the common cold, which exposes a person to complications from influenza. It is a serious health, social and economic problem. In January 2013, 558 162 people had flu and it was more than in the same period a year ago (80 thousand). Most of the cases involved people aged 15–64. In season 2011/2012 4.5% of the population were vaccinated against influenza, and in the last season 2012/2013 even less, only 3.8%.

Objectives. The aim of this study was to check whether patients vaccinate against influenza and their knowledge about the viral infection.

Material and methods. The survey was conducted on a randomly selected group of patients admitted to the family doctor. In total, the study involved 317 people aged 30–64 years (average 43 years, SD = 15.81).

Results. Among the patients the percentage of respondents vaccinated against influenza was 3.78%. These were people aged 60–67 years, suffering from ischemic heart disease and/or hypertension. Respondents were vaccinated at family doctor's office following his recommendation. In this study group the authors also noted a decrease in the number of vaccinated, as in the general population. In the season 2012/2013 4.4% of respondents were immunized, while in season 2013/2014 it was only 3.16%. It is satisfying that all vaccinated patients know that they should be vaccinated every year.

Conclusions. Still too low percentage of patients is vaccinated against the flu, which has serious economic and social consequences. Vaccination against influenza should become more common and free, especially for risk groups, which will reduce the number of sick people and medical costs.

Key words: vaccination, influenza, patients, family doctor, Lodz.

Wstęp

Grypa jest zbyt często lekceważona przez pacjentów, którzy utożsamiają ją z przeziębieniem, narażając swoje zdrowie i życie. W styczniu 2013 r. w województwie łódzkim odnotowano 65 301 zachorowań na grype i infekcje grypopodobne. Rok później, zachorowań mamy już 14 567 osób, a sezon jeszcze się nie skończył [1]. Ogrom tych liczb

pokazuje, jak ważna staje się profilaktyka i szczepienia przeciw grypie. Minęło już 70 lat od pierwszych szczepień przeciw grypie, a sama szczepionka została udoskonalona i rok rocznie jest produkowana z 2 rekomendowanych na dany sezon szczepów wirusa grypy [2]. Niestety, jak pokazują statystyki, w sezonie 2012/2013 skorzystało ze szczepień jedynie 3,7% Polaków [3]. Tak niski odsetek szczepionych powoduje, że grypa dotyka większej populacji, staje

się poważnym problemem zdrowotnym i ekonomicznym dla społeczeństwa. Według raportu specjalisty z firmy Ernst & Young, roczne koszty spowodowane przez grypę to wydatek minimum 600 mln złotych, a w przypadku wybuchu epidemii grypy nawet 5 mld złotych [4].

Cel pracy

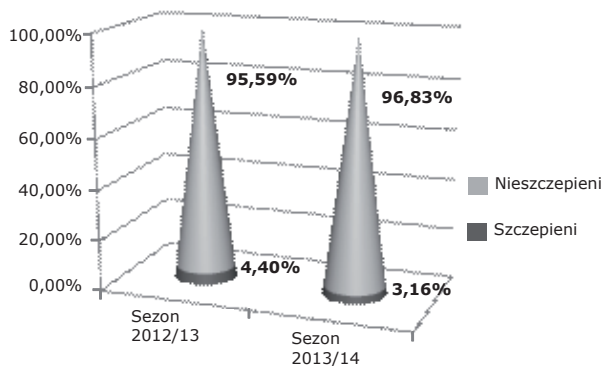
Celem pracy było porównanie, jaki odsetek pacjentów zaszczepił się przeciw grypie w sezonie 2012/2013 i 2013/2014 oraz ich wiedzy na temat grypy i szczepienia przeciw grypie.

Materiał i metody

Badanie wykonane za pomocą autorskiego kwestionariusza przeprowadzono na losowo dobranej grupie pacjentów zgłaszających się do lekarza rodzinnego na terenie województwa łódzkiego. Łącznie w badaniu wzięło udział 317 osób w wieku 30–64 lat (średnia wieku 43 lata, SD = 15,81). W sezonie 2012/2013 przebadano 159 pacjentów, natomiast w sezonie 2013/2014 do 31.01.2014 – 158. Badanie uzyskało zgodę Komisji Etyki Uniwersytetu Medycznego w Łodzi o numerze RNN/141/13/KB.

Wyniki

Wśród badanych zaszczepiło się przeciw grypie 3,78% osób ($n = 12$). W sezonie 2012/2013 było ich 4,4% ($n = 7$), natomiast w sezonie 2013/2014 jeszcze mniej 3,16% ($n = 5$). Wszyscy zaszczepieni to pacjenci w wieku 60–67 lat, chorujący na przewlekłą chorobę niedokrwienną serca i/lub nadciśnienie tętnicze. Wśród zaszczepionych pacjentów, wszyscy szczepią się regularnie (ryc. 1).

Rycina 1. Poziom zaszczepienia przeciw grypie w sezonie 2012/2013 i 2013/2014

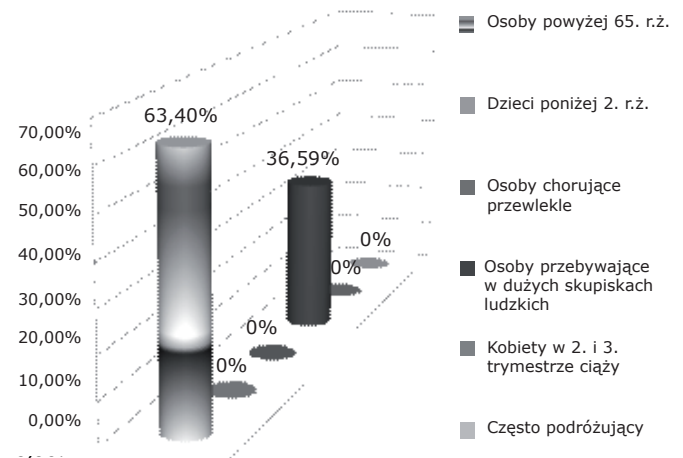
Tylko u 3 spośród 12 osób zaszczepionych w ciągu dwóch lat odnotowano objawy uboczne występujące po podaniu szczepionki. Były to: bolesność w miejscu wklucia, złe samopoczucie oraz bóle głowy. W sezonie 2012/2013 i 2013/2014 rekomendacje o szczepieniu przeciw grypie badani najczęściej otrzymali od lekarza rodzinnego (100%). Do szczepień przekonali ich także członkowie rodziny 66,6% ($n = 8$) ($\chi^2 = 1,886$; $p > 0,05$); znajomi 16,66% ($n = 2$; $\chi^2 = 0,235$; $p > 0,05$). 25% ($n = 3$) pacjentów zaszczepiło się dzięki akcji promocyjnej szczepień w zakładzie pracy ($\chi^2 = 0,79$; $p > 0,05$). W badaniu porównawczym nie odnotowano różnic istotnych statystycznie między badanymi osobami w dwóch sezonach (tab. 1).

Kolejnym aspektem w badaniu jest wiedza pacjentów na temat szczepienia oraz samej grypy. Zapytaliśmy pacjentów, czy wiedzą, jakim osobom szczepienie jest szcze-

gólnie zalecane. 63,4% ($n = 201$) poleciłoby szczepienie osobom powyżej 65. roku życia, ale 36,59% ($n = 116$) nie wie, iż ze szczepień powinny skorzystać także osoby często przebywające w dużych skupiskach ludzkich. Niestety żaden z badanych nie odpowiedział, iż szczepić się powinny osoby często podróżujące, z chorobami przewlekłymi, dzieci poniżej 2. roku życia oraz kobiety w II i III trymestrze ciąży (ryc. 2).

Tabela 1. Informacja na temat szczepień przeciwko grypie

Skąd pochodzi informacja o możliwości szczepienia?	Sezon 2012/2013	Sezon 2013/2014
Rodzina	100%	20%
Lekarz rodzinny	100%	100%
Telewizja	0%	0%
Prasa	0%	0%
Lekarz specjalista	0%	0%
Z pracy	42,8%	0%
Radio	0%	0%
Farmaceuci	0%	0%
Znajomi	28,57%	0%
Inne	0%	%

Rycina 2. Komu zalecane jest szczepienie przeciw grypie

Grypa jest chorobą, która może przyczynić się do rozwoju powikłań. Wśród naszych badanych wszystkie zaszczepione osoby zdawały sobie sprawę z powikłań, jakie może spowodować zachorowanie na grypę.

Dyskusja

W badaniu tylko 3,78% pacjentów poddało się szczepieniu przeciw grypie, co koreluje z danymi ogólnopolskimi, według których w sezonie 2012/2013 zaszczepionych było 3,7% Polaków [3]. Istotne w szczepieniu przeciw grypie jest przyjmowanie szczepionki rok rocznie ze względu na spontanicznie mutujący wirus grypy i nowe szczepy stanowiące o składzie szczepionki na kolejny sezon [2]. Wśród zaszczepionych pacjentów wszyscy szczepią się regularnie, co jest faktem bardzo pozytywnym. Ważnym aspektem szczepienia przeciw grypie jest jego skuteczność oraz świadomość pacjentów na temat powikłań pogrypowych. Od tego często zależy, czy pacjent w kolejnym sezonie ponownie się zaszczepi. Zachorowanie na grypę może spowodować wystąpienie poważnych powikłań. W sezonie epidemicznym 2011/2012 zarejestrowano co najmniej

3289 hospitalizacji, a są to jedynie przypadki odnotowane przez Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego [5]. Wśród naszych badanych wszystkie zaszczepione osoby zdawały sobie sprawę z powikłań zdrowotnych, jakie może spowodować zachorowanie na grypę [6]. W promowaniu szczepień przeciw grypie najważniejszą rolę pełni lekarz rodzinny. W sezonach 2012/2013 i 2013/2014 to lekarze rodziny byli najczęściej wymieniani przez pacjentów w działaniach na rzecz profilaktyki przeciw grypowej. Niestety nikt spośród badanych nie odnotował informacji na temat tak ważnego szczepienia z środków masowego przekazu. W społecznym interesie propagowanie szczepień przeciw grypie powinno odbywać się na szeroką skalę. Nie tylko placówki medyczne, ale także media, zakłady pracy, farmaceuci powinni zachęcać do szczepień. Niewystarczająca informacja o szczepieniach prowadzi do spadku zainteresowanych

osób zaszczepieniem się przeciw grypie, co niesie ze sobą duże zagrożenie zdrowotne i ekonomiczne dla całego społeczeństwa.

Wnioski

1. Nadal zbyt mały odsetek pacjentów szczepi się przeciw grypie, co ma poważne skutki ekonomiczno-społeczne. Szczepienie przeciw grypie powinno stać się bardziej powszechne i bezpłatne szczególnie dla grup ryzyka.
2. Potrzebna jest edukacja przez szeroko zakrojone akcje podnoszące wiedzę na temat grypy i zmieniające negatywny stosunek do szczepień oraz szeroko zakrojone akcje pozwalające zwiększyć odsetek zaszczepionych osób.

Piśmiennictwo

1. Witryna internetowa Wojewódzkiej Stacji Sanitarno-Epidemiologicznej w Łodzi. http://www.pis.lodz.pl/akt_syt_epidem_2013_14.htm.
2. Emedicinehealth: History and development of flu vaccines. http://www.emedicinehealth.com/flu_vaccine/page2_em.htm.
3. Witryna internetowa Państwowej Inspekcji Sanitarnej http://szczepienia.gis.gov.pl/index.php/akcja_informacyjna/aktualnosci/1.
4. Ernst & Young, Narodowy Instytut Zdrowia Publicznego – PZH, Zakład Badania Wirusów Grypy, Krajowy Ośrodek ds. Grypy, Polskie Towarzystwo Oświaty Zdrowotnej, Grupa Robocza ds. Grypy, Kancelaria Domański Zakrzewski Palinka. *Grypa i jej koszty*. Warszawa; 2013.
5. Antczak A, Brydak LB, Buczkowska E, i wsp. *Debata Flu Forum 2012. Rekomendacje polskich ekspertów dotyczące szczepień przeciw grypie w sezonie epidemicznym 2012/2013*. Warszawa, 2012.
6. Mastelarz-Migas A, Stelmaszczyk I, Jon I, i wsp. Opinie pacjentów na temat szczepienia przeciw grypie. *Fam Med Prim Care Rev* 2011; 13(3): 440–442.

Adres do korespondencji:

Marcin Maszke
al. Hetmańska 20/9
92-444 Łódź
Tel.: 692 845-021
E-mail: marcin.maszke@gmail.com

Praca wpłynęła do Redakcji: 17.02.2014 r.

Po recenzji: 14.04.2014 r.

Zaakceptowano do druku: 19.04.2014 r.